

Autor: Łukasz Migniewicz

Temat lekcji: Obojętni – nieobojętni. Postawy wobec antysemityzmu i Holokaustu w III Rzeszy.

1. INFORMACJE WSTĘPNE

Antysemityzm w Europie nie był niczym nowym, upiornym pomysłem nazistów, którzy pragnęli znaleźć kozła ofiarnego winnego przegranej w Wielkiej Wojnie (I wojna światowa). Jako zjawisko funkcjonował co najmniej od średniowiecza. W XVIII i XIX w. wobec stopniowej integracji wrocławskich Żydów wydawał się marginalny. Dojście do władzy brunatnych koszul pod przewodnictwem Hitlera na nowo wznieciło postawy antysemickie. Większość społeczeństwa niemieckiego była obojętna wobec Żydów, część sprzyjała nazistom. Była jednak grupa, która starała się im pomóc lub chociaż zaprotestować przeciwko segregacji i postępującej dehumanizacji.

Prezentowany scenariusz pozwala zapoznać się z różnorodnymi postawami mieszkańców III Rzeszy wobec swoich sąsiadów pochodzenia żydowskiego. Stawia problem pozostania człowiekiem w nieludzkim systemie oraz kwestię strachu przez totalitarną władzę, która sięga w głąb ludzkiego umysłu.

Scenariusz jest przeznaczony do realizacji w szkole podstawowej. Możliwe jest wykorzystanie go na zajęciach interdyscyplinarnych łączących zagadnienia z zakresu języka polskiego, historii i wiedzy o społeczeństwie.

Zadania zostały przygotowane w oparciu o ekspozycję *Nieukończona historia* dlatego przed rozdaniem kart pracy uczniowie powinni zwiedzić wystawę i zapoznać się z jej częściami. Wstęp i omówienie rezultatów przeprowadzamy w sali warsztatowej na terenie ekspozycji.

Poszczególne elementy scenariusza można modyfikować celem dostosowania ich do odbiorców.

2. POZIOM EDUKACYJNY

klasa VIII szkoły podstawowej

3. CZAS TRWANIA LEKCJI: 2 × 45 minut

4. ODNIESIENIE DO PODSTAWY PROGRAMOWEJ

Etap kształcenia: II; Szkoła Podstawowa klasa VIII

Cele kształcenia: I.1, II.1, II.3, II.4, II.5, III.2, III.3, III.4

Treści nauczania: XXVII.3, XXXI.3, XXXIII.2, XXXIV.1

5. CELE OPERACYJNE LEKCJI

Uczeń:

- przedstawia założenia niemieckiego planu eksterminacji ludności żydowskiej,
- wyjaśnia ideologiczne pochodzenie przepisów prawnych oraz uprzedzeń wobec Żydów w III Rzeszy,
- wyjaśnia pobudki i ocenia postawy ludności wobec polityki nazistowskiej,
- charakteryzuje postawy zwykłej ludności oraz zagranicznych gości wobec prześladowanych obywateli,

- potrafi dokonać oceny postaw wobec dyskryminacji rasowej oraz zna jej skutki w tym jej związek z ludobójstwem,
- wykorzystuje materiały źródłowe do tworzenia narracji historycznej,
- wykorzystuje nabytą wiedzę do tworzenia nowej informacji,
- analizuje teksty źródłowe i zdjęcia, wskazując związki przyczynowo skutkowe.

6. METODY I FORMY PRACY

rozmowa nauczająca,
dyskusja,
praca w grupach,
burza mózgów,
metoda GRAFFITI,
analiza materiałów źródłowych, tekstów oraz ilustracji.

Materiały pomocnicze:

samoprzylepne kartki,

7. STRUKTURA LEKCJI

CZEŚĆ I.

Czynności organizacyjne (10 minut)

Nauczyciel wyjaśnia uczniom, że celem warsztatów jest poznanie i próba zrozumienia postaw mieszkańców III Rzeszy oraz odwiedzających to państwo gości wobec narastającego terronu w stosunku do ludności żydowskiej.

CZEŚĆ II – (25 minut)

Praca w 4 grupach

Uczniowie dzielą się na 4 grupy. Każda z nich otrzymuje do opracowania jedno ze źródeł:

Grupa 1 – fragmenty wspomnień brytyjskich turystów (załącznik 1)

Grupa 2 – fragmenty wspomnień F. Kellnera (załącznik 2)

Grupa 3 – fragmenty dzienników Williego Cohna (załącznik 2)

Grupa 4 – fragment artykułu internetowego poświęconego Augustowi Landmesserowi oraz fotografię, na której się znajduje (załącznik 4)

Grupy otrzymują samoprzylepne kartki, na których zapiszą wnioski z analizy źródeł w oparciu o przygotowane wcześniej pytania:

Grupa 1.

- 1. Jak myślicie dlaczego obywatele brytyjscy zdecydowali się pomóc żydowskiej dziewczynce? Co mogło ją spotkać, gdyby pozostała w III Rzeszy?**
- 2. Czy ich postawę można nazwać heroiczną?**

Grupa 2.

- 1. Jakie negatywne cechy rządów nazistów opisuje autor wspomnień?**
- 2. Jak myślicie, dlaczego kwestię prześladowań Żydów i ich eksterminację ujmuje dopiero w punkcie 7?**

Grupa 3.

- 1. Jakie powody postaw antysemickich podaje Willy Cohn w swoich wspomnieniach? Czy uprzedzenia wobec Żydów są czymkolwiek uzasadnione?**
- 2. Czy każdy obywatel III Rzeszy jest uprzedzony do ludności żydowskiej?**

Grupa 4.

- 1. Czy można wytłumaczyć opór Augusta Landmessera wobec ustaw norymberskich, zakazujących m.in. małżeństwa pomiędzy Niemcami a Żydami?**
- 2. Jak myślicie, dlaczego bohater nie uniósł ręki w charakterystycznym geście nazistowskiego pozdrowienia?**
- 3. Czy jego postawę można nazwać biernym oporem?**

Uczniowie zapisują swoje spostrzeżenia na karteczkach i przyklejają je na tablicy/flipcharcie. Nauczyciel rozpoczyna dyskusję na temat różnorodnych postaw społeczeństwa wobec prześladowanych współobywateli pochodzenia żydowskiego, wykorzystując zgłoszone przez uczniów spostrzeżenia.

CZEŚĆ III (40 minut)

Praca w 4 grupach

Po zapoznaniu się z tekstami źródłowymi oraz dyskusji uczniowie w ustalonych w części II grupach przechodzą do pracy w oparciu o wystawę. Nauczyciel prosi o zapoznanie się z wybranymi biografiami bohaterów ekspozycji *Nieukończone życia*. Prosi o zgromadzenie informacji na temat ich osobistych wspomnień i historii związanych z prześladowaniem, pomocą lub jej brakiem.

W trakcie pracy uczniowie swobodnie przemieszczają się po wystawie. Po upływie wyznaczonego czasu prezentują rezultaty swojej pracy w sali warsztatowej.

CZEŚĆ IV (15 minut)

Podsumowanie:

Na zakończenie nauczyciel rozdaje kartki, po jednej dla grupy. Następnie prosi uczniów o podanie jednej odpowiedzi na pytanie: **Co byś zrobił na miejscu obywatela III Rzeszy? Pomógłbyś swojemu sąsiadowi, czy zachował milczenie? Uzasadnij.** Uczniowie wymieniają się swoimi kartkami.

PROPONOWANE ZADANIE DOMOWE

Czy milczenie wobec zła jest współudziałem w jego tworzeniu? Uzasadnij odpowiedź odwołując się do historii III Rzeszy oraz współczesnych przykładów.